

УДК 376.091.3-053.5:17.025

Шевченко В.Д.¹, Пущина І.В.²

¹ студ. гр. УФКСз-313м НУ «Запорізька політехніка»

² доц. НУ «Запорізька політехніка»

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Специфіка академічної доброчесності, норми щодо забезпечення академічної доброчесності у сфері загальної середньої освіти окреслені в Законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Про повну загальну середню освіту» (2020). Принципи академічної доброчесності висвітлюються в Концепції «Нова українська школа» (2016), Рекомендаціях до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти (2020) та ін.

Сутність поняття «академічна доброчесність», її види, основні вимоги щодо дотримання досліджують К. Афанасьєва, В. Банись, Б. Буяк, С. Дикань, Т. Добко, О. Семенов, В. Ситцева, В. Троцька, Т. Фініков, О. Штефан та ін

Законом України «Про повну загальну середню освіту» (2020) встановлено обов'язки учнів і вчителів дотримуватись академічної доброчесності та види відповідальності за виявлені факти її порушення [1].

У «Довіднику з академічної доброчесності для школярів» О. Гужва, М. Григор'єва, О. Крикова, С. Певко акцентують увагу на необхідності розвивати академічну доброчесність саме зі школи. Дослідники наголошують: «... від того, які випускники виходять сьогодні зі шкільних стін, залежить, якими будуть абітурієнти та майбутні студенти» [2].

Як свідчить аналіз наукових джерел, означене поняття охоплює моральні норми і етичні правила поведінки всіх учасників освітнього процесу, стосується як внутрішньої культури окремої особистості, так і загальної корпоративної культури закладу, міжособистісних та професійних взаємин у колективі.

Д. Сопова зміст академічної доброчесності окреслює як систему якостей учасників освітнього процесу: «бути чесним та відповідальним, з повагою ставитись до думок інших людей, дотримуватись правил академічної поведінки», як основу духовної цілісності особистості, складової її морально-етичної компетентності [3].

В. Сацик зазначає, що академічна доброчесність виявляється у відданості академічної спільноти фундаментальним цінностям чесності, довіри, справедливості, поваги, відповідальності й мужності [4].

На сьогодні одним із найпоширеніших видів порушень академічної доброчесності є академічний плагіат — практика використання чужих текстів без указівки, з якого джерела було отримано цю інформацію. Плагіат розповсюджений у закладах вищої освіти, — до нього, на превеликий жаль, часто вдаються студенти та викладачі, проте витоки цього порушення ми відзначаємо ще у школі.

У закладах загальної середньої освіти, з-поміж таких порушень є списування учнями домашніх завдань та інших видів робіт. Тут ідеться як про переписування завдання одним учнем у іншого, так і про використання сумнозвісних збірників «ГДЗ» — готових домашніх завдань. Не втрачають популярності й списування учнями зі шпаргалок та інтернет-джерел відповідей на питання контрольних та екзаменаційних робіт. Різновидом списування і одночасно плагіатом є підготовка рефератів (чи їхньої осучасненої версії — комп'ютерних презентацій) шляхом копіювання інформації (тексту, фотографій, малюнків, діаграм тощо) з різних джерел без належних посилань і без дотримання правил коректного цитування.

Оцінювання результатів навчання пов'язане з низкою потенційних проблем. Так, навчальні досягнення повинні оцінюватися справедливо, за прозорими критеріями, доцільність використання яких слід обов'язково довести до відома учнів. Коли учень отримує від вчителя несправедливу, необґрунтовану оцінку, це не лише руйнує довіру до вчителя, але й негативно позначається на формуванні відповідальності

юної людини за власні дії й може призвести до втрати мотивації. Упередження в оцінюванні трапляється, якщо при визначенні оцінок вчитель бере до уваги не рівень виконання поточного завдання, а попередні оцінки, результати учня з інших предметів, критерії, що не стосуються набутих учнем компетентностей: поведінку, запізнення на урок, охайний зовнішній вигляд, акуратне ведення зошита, прохання колег, батьків, сторонніх осіб тощо.

Фабрикація тлумачиться законом «Про освіту» як «вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі». Тобто якщо школа або педагог звітують про заходи, яких не було, чи про діяльність гуртків або наукових товариств учнів, які існують тільки на папері, — це є прикладом такого порушення.

Фальсифікація як «свідома заміна чи модифікація... даних, що стосуються освітнього процесу» може виявлятися, наприклад, коли педагоги без об'єктивних підстав виправляють оцінки в журналах або шкільне керівництво забороняє ставити учням низькі оцінки, щоб не псувати імідж школи тощо.

Отже, політика академічної доброчесності у закладах загальної середньої освіти може реалізовуватися наскрізно за чотирма напрямками освітньої діяльності:

1. Система освітнього середовища. Формування культури академічної доброчесності через проведення загальношкільних інформаційних заходів, наочність у навчальних приміщеннях, публікаціях на сайті та в спільноті закладу, створення атмосфери неприйняття будь-яких форм порушення академічної доброчесності.

2. Система оцінювання навчальних досягнень учнів. Прозорість і зрозумілість критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів, справедливості оцінювання, відсутність впливу на оцінювання жодних інших чинників, окрім умінь і навичок учнів.

3. Система педагогічної діяльності. Педагогічні працівники дотримуються принципів академічної доброчесності у викладацькій діяльності, систематично інформують учнів, розробляють завдання, які унеможливають списування, уникають надмірного перевантаження.

4. Система управлінської діяльності. Розробляється Положення про академічну доброчесність, створюється комісія для розгляду можливих порушень принципів академічної доброчесності, здійснюються вчасне реагування на порушення і прийняття управлінських рішень, організовується робота з батьками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бобровський, М. В., Горбачов, С. І., Заплотинська, О. О. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти: методичні рекомендації. Київ: Державна служба якості освіти, 2020. 240 с.
2. Довідник з академічної доброчесності для школярів. Видання 3-є, виправлене та доповнене. / уклад. М. В. Григор'єва, О. І. Крикова, С. Г. Певко; за заг. ред. О. О. Гужви. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 66 с. Режим доступу: <http://rmkbib14.blogspot.com/2017/05/Avtorske-pravo-PlagiatAkademichna-dobrochesnist.htm>.
3. Сопова Д. Академічна доброчесність у системі професійної підготовки майбутнього педагога. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*, 3-4 (56-57). С. 52-56.
4. Сацик В. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти? Режим доступу: <http://educationua.org/ua/articles/930-akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontseptsiyachi-dievijinstrument-zabezpechennya-yakosti-vishchoji-osvitI>.